

TÜRKİYE PSİKIYATRİ DERNEĞİ

RUH SAĞLIĞI YASASI TASLAĞI

Gerekçe:

Türkiye Cumhuriyeti'nin insan haklarına saygılı sosyal bir hukuk devleti olduğu T.C. Anayasası'nda yazılıdır (**TC Anayasası Madde 2**). T.C. Anayasası'nda genel çerçevesi çizilen ve Türk Medeni Kanunu'nda ayrıntıları belirlenen yurttaşlık hakları T.C. Yurttaşı olan herkes için geçerlidir (**TC Anayasası Madde 12**). Ruh ve beden sağlığını da içerecek şekilde, herkes maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir (**TC Anayasası Madde 17**). Bu anlamda sağlıklı yaşama hakkı TC Anayasası'nca belirlenmiş bir yurttaşlık hakkıdır.

Sağlıklı yaşama hakkı kapsamında ruh sağlığının korunması, bozulduğunda tedavisi ve ruh hastalıklarının yol açtığı yeti yitimlerinin önlenmesi ve rehabilitasyonu kadar, bu hastaların hastanede veya toplum içinde tedavisi ve rehabilitasyonu sürecinde başka hak kayıplarına uğramalarının önlenmesi de yurttaşlık hakları yönünden temel önemdedir.

Herkesin kişi "**özgürlüğü ve güvenliği**" hakkı vardır. (**TC Anayasası Madde 19**) Bir kişiyi özgürlüğünden yoksun bırakma yetkisi yalnızca mahkemelere verilmiştir. Özel hayatın gizliliğine dokunulamaz (**TC Anayasası Madde 20**). Herkesin davacı ve davalı olarak iddia ve savunma hakkı vardır ve hiçbir mahkeme görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınmaz (**TC Anayasası**).

Kişi, ana rahminde var olduğu andan itibaren kişilik haklarına, doğduğu andan itibaren bir kişilik olarak tanınma hakkına, reşit olduğunda da yurttaşlık haklarını kendisi kullanma hakkına sahip olur (**Türk Medeni Kanunu Madde 13, 10, 11 12 ve 28**). Ancak, çoğunluğu ruhsal hastalıklara bağlı nedenlerle makul surette hareket etme gücünden yoksun olan kişilere ya da mahkemece bir yıldan uzun bir süre için özgürlüğü kısıtlanmış kişilere, hak kaybına uğramalarını önlemek amacıyla bir hukuk mahkemesince yasal temsilci atanır (**Türk Medeni Kanunu Madde 405, 406, 407, 408, 432**).

Ruhsal hastalıkların çoğu, kişiyi kendisi ya da başkaları için tehlikeli bir hale getirmez. Ancak bazı ruhsal hastalıkların akut ya da alevlenme dönemleri, hasta kişilerde, kendileri ya da toplumun başka bireyleri için tehlikelilik potansiyeli doğurabilir. Tehlikelilik potansiyeli taşıyan ruh hastalarının tedavisi için, **hastalığa bağlı tehlikelilik hali geçinceye dek bir ruh sağlığı kliniğinde kapalı tutulması** ve tedavi edilmesi bir yandan hasta kişinin "**sağlıklı yaşama hakkı**" çerçevesinde tedavi hakkını kullanmasını sağlarken, diğer yandan özgürlüğünün kısıtlanması sonucunu doğurmaktadır. Bir kişinin özgürlüğünün kısıtlanması yetkisi TC temel hukukuna göre yalnızca mahkemelere verilmiş olduğu halde (**TC Anayasası Madde 19 ve 38**), günümüzdeki uygulamada mahkeme kararı olmaksızın yalnızca hekim kararıyla tıbbi gerekçelerle ruh hastalarının özgürlüğünün kısıtlanması söz konusu olmaktadır. Ancak, bu hastaların hastaneye yatırılmaları ve çıkarılmalarıyla ilgili koşulları düzenleyen bir yasal düzenleme bulunmamaktadır.

Ruh hastalarının haklarının korunması sürecinde temel hedef, hastaların ruh sağlığı kliniklerine olabildiğince kendi istekleriyle yatırılmaları (istemli yatış), daha da iyisi toplum içinde ayaktan tedavi ve rehabilite edilmeleridir. Bu nedenle ruhsal hastanın iyileşmesine koşul olarak, zorunlu tedaviden istemli tedaviye, yani bir psikiyatri servisinde özgürlüğü kısıtlanmış bir şekilde yatırılarak tedaviden, özgürlük kısıtlanması gerekmeden yatırılarak ve giderek de toplum içinde ayaktan tedaviye yönelmek ana ilkedir.

TÜRKİYE PSİKIYATRI DERNEĞİ

RUH SAĞLIĞI YASASI TASLAĞI

Ruhsal hastalığı olan kişilerin tarihten kaynaklanan tutumlar ve olumsuz önyargılarla “toplum için tehlikeli” olarak “damgalandıkları” bir gerçekliktir. Ruhsal hastalığı olan kişilerin hepsinin “tehlikeli” olmayacağı gerçeğinin vurgulanmasının yanı sıra, hastalığa bağlı tehlikelilik riski olan ruhsal hastaların tedavi hakkından yararlanmasının sağlanması amaçlanmaktadır. Ruhsal hastalıklara bağlı potansiyel tehlikeliliğinin tanımlanmasıyla, tehlikeli olabilecek hastalar için alınacak önlem ve tedaviler belirlenmiş olacağı gibi, böyle bir potansiyeli olmayan hastaların da, uzun erimde “tehlikeli” damgasından sıyrılmasını sağlamak bu yasanın amaçları arasındadır.

Ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanının yetki ve sorumluluğu, başvuran ya da başvurusu sağlanan kişilerin muayenesi, varsa hastalığının tanısı, tedavisi, tıbbi yönden korunması ve bakımı, ruhsal hastalığa bağlı bir tehlikelilik hali olup olmadığının saptanması, tıbbi yöntem ve olanaklar kullanılarak kendilerinin ve başka bireylerin bu tehlikeden korunması ile sınırlıdır. Ruhsal hastalığı olmayan kişilerin tehlikelilik halinin saptanması ve bunun önlenmesi tıbbin ruh sağlığı ve hastalıkları dalının yetki ve sorumluluk alanı içinde değildir. Bu bağlamda yasanın diğer bir amacı da, ruh hekimliği bilgisinin kullanım alanlarını ve ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanının yetki ve sorumluluklarını tanımlayarak tıbbin bu dalının “kötüye kullanımını” engellemektir.

Ülke nüfusunun ruh sağlığının korunması, ruh hastalığı olan tüm yurttaşların tedaviye erişimi önündeki engellerin kaldırılması, hastanede tedavi olanaklarından ayrımsız yararlanmaları, toplum içinde tedavi ve rehabilite edilmeleri ilgili hukuki ve idari düzenlemelerin yapılması, gerekli kurumların kurulması, denetlenmesi ve uluslararası temel hukuk metinleri, T.C. Anayasası, Türk Medeni Kanunu ve diğer yasalardan kaynaklanan haklarını kullanmalarını sağlamak, hak kayıplarına uğramalarını önlemek ve hastalıklarından kaynaklanan olası tehlikeden kendilerini ve toplumu korumak “Ruh Sağlığı Yasası”nın temel amacıdır.

BÖLÜM I

TEMEL İLKELER

Amaç:

Madde 1- Bu yasanın amacı;

1. Ülkenin her yurttaşı için ruh sağlığının korunması, ruh sağlığı bozulanların tedavisi, ruh hastalıklarının yol açtığı yeti yitimlerinin önlenmesine ve rehabilitasyonuna yönelik hizmetlerin örgütlenmesi, bu örgütlenme için gerekli kurumların kurulması, denetlenmesi ve gerekli hukuki ve idari düzenlemelerin yapılmasını
2. Kişinin sağlıklı yaşama hakkının sağlanması ve toplumun tehlikeden korunabilmesi amacıyla kendi isteği dışında hastaneye yatırılması sırasında ya da toplum içinde yaşarken kötü muameleye uğramasının, damgalanarak toplumdan dışlanması önlenmesi için gerekli önlemlerin alınmasını ve yasal ve kurumsal düzenlemelerin yapılmasını sağlamaktır.

TÜRKİYE PSİKIYATRİ DERNEĞİ

RUH SAĞLIĞI YASASI TASLAĞI

Kapsam:

Madde 2- Bu yasa

1. Sağlık Bakanlığı'nın eşgüdümü ile ruh sağlığını koruma konusunda çalışacak, önlem alacak, görevlendirilecek ya da denetlenecek sağlık, iletişim ve emniyet başta olmak üzere ilgili tüm kuruluşları;
2. Tedavi ve rehabilitasyon konularında bakanlıklardan birine, üniversitelere, özel idarelere, belediyelere bağlı olarak veya vakıf, dernek işletmesi ya da özel işletme olarak ruh sağlığı alanında tedavi ya da rehabilitasyon hizmeti veren bütün kurum, kuruluşları,
3. Resmi ve özel sigorta kurumlarını,
4. İstem dışı yatışlar ve hasta hakları söz konusu olduğunda sulh hukuk mahkemelerini kapsar.

BÖLÜM II

TANIMLAR:

Madde 3- Bu yasa metninde kullanılan bazı terimlerin tanımı aşağıdaki gibidir:

1. **Ruhsal Hastalık:** Beyin veya zihnin bozulmasıyla ortaya çıkan, zihinsel işlevlerde geçici veya kalıcı bozulmaya neden olan, tıbbın ruh sağlığı ve hastalıkları ve çocuk ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanlık dallarının çalışma alanına giren hastalıkları ifade eder.
2. **Ruh hastası:** Ruhsal hastalığı olan kişiyi ifade eder.
3. **Ruh sağlığı ve hastalıkları kliniği:** En az bir ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanınca yönetilen asker ya da sivil, resmi ya da özel herhangi bir hastanedeki yataklı ruh sağlığı ve hastalıkları tedavi kliniklerini ifade eder.
4. **Ruh sağlığı ve hastalıkları özel dal hastanesi:** Özellikle ruh sağlığı bozulmuş kişilerin tedavi ve rehabilitasyonunun gerçekleştirildiği hastaneleri ifade eder.
5. **Yarı yol evleri:** Hastanede yatırılarak akut dönem tedavisi biten ancak toplum içinde yaşayabilecek duruma gelmemiş ruh hastalarının kendi istekleriyle tedavisinin sürdürüldüğü kurumları ifade eder.
6. **Korunaklar:** Bakım ve gözetimini yapacak kimsesi olmayan veya uzun süre hastanede kalmış olduğundan topluma uyum zorlukları olan ve gözetim altında kendi yaşamını sürdürebilecek durumda bulunan ruh hastalarının topluma katılması ve toplum içinde yaşamasını sağlamak üzere kurulmuş konutları ifade eder.
7. **Toplum temelli ruh sağlığı merkezi:** Kuruluş, işlev ve kadro özellikleri bu yasa

TÜRKİYE PSİKIYATRİ DERNEĞİ RUH SAĞLIĞI YASASI TASLAĞI

tanımlanmış, toplum içinde ruh sağlığı tedavi ve rehabilitasyon hizmetleri vermekle görevli ruh sağlığı kuruluşlarını ifade eder.

- 8. İstemli yatış:** Hastaların hastanede görevli bir ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanının gerekli görmesi koşuluyla, kendi istemleriyle bir ruh sağlığı ve hastalıkları kliniğine yatırılarak tedavi edilmesini ifade eder.
- 9. Ruhsal hastalığa bağlı tehlikelilik:** Ruhsal bir hastalığa bağlı olarak, kişinin kendisine ya da başkalarına yönelik zarar verici ya da yaşama kastedici davranışlarını ifade eder. Davranış gerçekleşmiş olabilir ya da gerçekleşme olasılığının artmış olduğu ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanı bir hekim tarafından hastalığın belirtileri değerlendirilerek, öngörülebilir.
- 10. Zorunlu yatış:** Ruhsal hastalığa bağlı tehlikelilik durumunda, kişinin hem tedavisini ve güvenliğini sağlamak, hem de toplum güvenliğini korumak amacıyla, tehlikelilik halinin ortadan kalkmasına dek bir psikiyatri kliniğine yatırılmasını ifade eder.
- 11. İstemsiz yatış:** Klinik değerlendirme sonucu zorunlu yatış koşulları oluşturduğu belirlenen bir hastanın kendi istemi dışında bir psikiyatri kliniğine yatırılmasını ifade eder.
- 12. Sulh Hukuk Yargıcısı:** Bu yasada tanımlandığı şekilde ruhsal hastaların özellikle hastaneye zorunlu yatırımları durumunda haklarının korunması ile ilgili hüküm vermek ve bu konudaki hukuki süreci yürütmekle görevlendirilmiş sulh hukuk yargıcısını ifade eder.
- 13. Mahkemece görevlendirilmiş ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanı:** Bir ruh sağlığı ve hastalıkları kliniğine zorunlu yatışı uygun görülen hastaları değerlendirerek, kişinin zorunlu yatırılmasının gerekip gerekmediği yönünde rapor düzenlemek üzere Sulh Yargıcısı tarafından görevlendirilmiş, yatışın yapıldığı hastane ya da klinikte görevli olmayan ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanını ifade eder.
- 14. Bilgilendirimli olur:** Hasta ya da hasta adına karar verme yetkisi olan bir kişinin, hastaya yapılacak işlem ve tedavi uygulamaları ya da araştırma hakkında bilgilendirilmesi sonucunda "bilgilendirildiğini ve uygulamaya izin verdiğini" bildirir belge.
- 15. Ruh hastası ve yakınları derneği:** Ruh hastalarının ve yakınlarının dayanışması, haklarının korunması doğrultusunda faaliyet gösteren sivil örgütlenmeleri ifade eder.

TÜRKİYE PSİKIYATRI DERNEĞİ RUH SAĞLIĞI YASASI TASLAĞI

BÖLÜM III RUH SAĞLIĞININ KORUNMASI

Koruyucu önlemler

Madde 4 - Sağlık Bakanlığı yönetmelik hazırlanması ve yürütülmesi, standartların belirlenmesi, ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği, projeler, kampanyalar hazırlayıp yürütülmesi yoluyla kişilerin ruh sağlığını bozucu etmenlerin önlenmesi ve ruh sağlığının korunması için aşağıda örneklenen önlemleri alır:

1. Sonraki nesilde ruhsal bozulmalara yol açan anne ve babadaki beden hastalıklarının veya gebe bakımı gibi anne sağlığının çocuk ruh sağlığını bozucu etkilerinin önlenmesi.
2. Çocukların ve gençlerin madde kullanımından korunması,
3. Ruhsal travma yaratan etmenlerin azaltılması ve önlenmesi. Ruhsal travma yaşamış kişilerin tedavi ve rehabilitasyonu, afet sonrasında verilecek tıbbi ve psikosozyal destekler için afet öncesinden hazırlıklı olunması,
4. Özellikle çocukların ruh sağlığını bozucu ölçüde şiddet içeren TV yayını, bilgisayar oyunu, internet sitesi gibi etkinliklerin standartlarının belirlenmesi ve izlenmesi için kurallar belirlenmesi ve ilgili kurum ve kuruluşlarca izlenmesini sağlanması,
5. Ruhsal sorunu olan kişilerin dışlanması, damgalanmasını önleyecek önlemler alınması ve damgalama karşıtı düşüncenin yayılması.

BÖLÜM IV RUH SAĞLIĞI TEDAVİ VE REHABİLİTASYON HİZMETLERİ İLE İLGİLİ DÜZENLEMELER

Ruh Sağlığı Tedavi Kurumları

Madde 5-

1. Ruh sağlığı ile ilgili kurumların vereceği tedavi ve rehabilitasyon hizmetlerinin kent içi yerleşim yeri, yatak ve oda kapasitesi, çalışanların mesleki niteliği ve sayısı hastanın tedaviye kolay erişmesini, damgalanmadan tedavi görmesini sağlama ilkesine göre düzenlenir.
2. Ülke nüfusu temelinde 3000 kişiye bir ruh sağlığı hastane yatağı sağlanması hedeflenir. Bu hedefe varıncaya dek yatak, kadro gibi olanakları yükseltmek için gerekli girişim ve düzenlemeler Sağlık Bakanlığı'nca yapılır.
3. Ruh sağlığı hizmetlerinin özellikle ve öncelikle ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanı hekim önderliğinde hemşire, psikolog, sosyal çalışmacıdan oluşan bir ekip tarafından verilmesi; ruh sağlığı alanında çalışacak hemşirelerin ruh sağlığı hemşiresi olması ya da meslek içi eğitimlerle bu alanda yetiştirilmesi sağlanır.

Genel Hastanelerde Ruh Sağlığı Klinikleri

Madde 6-

1. Sağlık bakanlığına ya da üniversitelere bağlı olarak yataklı tedavi hizmeti veren genel hastanelerin tüm yataklarının en az % 5'ini ruh sağlığı hizmetlerine ayırması zorunludur.
2. Sağlık Bakanlığı, devlet hastanelerinin il merkezlerinden ve büyük ilçelerden başlanarak, ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanı, hemşire, psikolog, sosyal çalışmacı kadrolarına atamaların yapılması için gerekli düzenlemeleri yapar.

TÜRKİYE PSİKIYATRİ DERNEĞİ

RUH SAĞLIĞI YASASI TASLAĞI

3. Devlet ya da üniversite hastanelerinde ruh sağlığı hizmetlerine ayrılan yatakların en az yarısı istemsiz yatışı yapılan hastalara uygun olarak donatılmalıdır.
4. Devlet ya da üniversite hastaneleri buldukları bölge nüfusunun belli bir bölümünün toplum ruh sağlığı hizmetinin sorumluluğunu üstlenir. Sorumluluk alanı hastanenin hekim ve diğer görevlilerinin sayısına göre İl Sağlık Müdürlüğü'nce belirlenir.
5. Bu kliniklerde en az bir ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanı hekim, en az bir psikolog, bir sosyal çalışmacı, bir uğraşı tedavisi uzmanı ve nöbet usulüne ve hasta sayısına göre yeterince ruh sağlığı hemşiresi görevlendirilir.
6. Bu kliniklerin ayakta tedavi uygulamaları hastane dışında kurulacak toplum ruh sağlığı merkezinde yürütülür. Kurulmuşsa yarı yol evinin yönetimi de ruh sağlığı kliniklerindedir.

Gündüz Hastaneleri

Madde 7- Kendi evinde veya korunaklarda yaşayan ruh hastalarının rehabilitasyonu için toplumsal beceri geliştirme, uğraşı, sanat, sporla tedavi yöntemlerinin ya da meslek edindirme eğitiminin yürütüldüğü, hasta ve ailelerine yönelik eğitim ve tedavi gruplarının uygulandığı hastane eklentisi olarak oluşturulan ortamlardır. Bağlı olduğu ruh sağlığı kliniğince yürütülür.

Toplum ruh sağlığı merkezleri

Madde 8- Ruhsal hastalığı olanların yatırılmadan tedavi ve rehabilitasyonlarının yürütüldüğü bir merkezdir. İl ya da ilçede bulunan her ruh sağlığı kliniği yönetiminde en az bir toplum ruh sağlığı merkezi kurulur. Ruh sağlığı merkezleri toplumun yoğun yaşadığı, merkezi bir yerde, damgalamayı önleyici önlemler alınarak kurulur. Bu merkezlerin kuruluş ve sürdürüm giderleri Sağlık Bakanlığı'nın eşgüdümüyle, belediyeler, üniversite klinikleri özel idare, vakıf, dernek veya özel hastane tarafından karşılanabilir. Ancak ruh sağlığı hizmetleri bağlı olduğu ruh sağlığı kliniğince, denetimi bu yasanın 11. maddesinde tanımlandığı şekilde sağlık müdürlüğünce yerine getirilir. Tedavi ekibinde ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanı, çocuk psikiyatrisi uzmanı, psikolog, sosyal çalışmacı, hemşire yer alır. Toplum ruh sağlığı merkezinin sorumlu olduğu bölgedeki ruh hastalarının tedavi ve rehabilitasyonu yürütülür, kayıtları ve düzenli kontrolleri yapılır. Kontrol için muayeneye gelmeyen hasta gerektiğinde merkeze davet edilir. Yatışı gerektiğine karar verilen hastalar hastane kliniğine gönderilir.

Yarı yol evleri

Madde 9- Akut tedavisi biten ancak kendi başına yaşayabilecek derecede işlev düzeyine erişememiş olan hastaların kalabilecekleri ev ya da yurt tarzında düzenlenmiş konutlardır. Tedavi ekibini tam gün çalışan ruh sağlığı hemşiresi, sosyal çalışmacı, psikolog oluşturur. Ruh hekimliği hizmeti, yarı yol evinin bağlı olduğu ruh sağlığı kliniğince yürütülür.

Korunaklar

Madde 10- Bakım ve gözetimini yapacak kimsesi olmayan veya uzun süre hastanede

TÜRKİYE PSİKIYATRİ DERNEĞİ

RUH SAĞLIĞI YASASI TASLAĞI

kalmış olduğundan topluma uyum zorlukları olan ve gözetim altında kendi yaşamını sürdürebilecek durumda bulunan ruh hastalarının topluma katılması ve toplum içinde yaşamasını sağlamak üzere kurulmuş, bağlı olduğu ruh sağlığı kliniği denetiminde konutlardır. Korunaklarda kalmasına karar verilen ruh hastaları kendi temel gereksinimlerini karşılayacak, düzenlenmiş tedavisini kendi yürütecek yeterlikte olmalıdır. Korunaklarda kalan hastaların denetlenmesi ruh sağlığı kliniğine bağlı sosyal çalışmacı tarafından yerine getirilir. Korunaklarda kalacak hastaların seçimi, korunaklardan çıkarılması veya hastaneye yatırılması bağlı olduğu ruh sağlığı kliniğinde kurulacak bir kurulca belirlenir.

Ruh sağlığı hizmet kurumlarının izlenmesi ve denetimi

Madde 11- Bu yasada tanımlanmış ruh sağlığı kurumlarında verilen hizmetlerin genel tıp ilkeleri ve bu yasada tanımlanan gereklere uygun verilip verilmediği, Sağlık Bakanlığı'nda kurulacak "**Merkez Ruh Sağlığı Kurulu**" ve her il ya da ilçe sağlık müdürlüğünde kurulacak "**Ruh Sağlığı Kurulu**" tarafından gerçekleştirilir. "**Merkez Ruh Sağlığı Kurulu**"unda Ruh Sağlığı Dairesi Başkanı, Türkiye Psikiyatri Derneği, Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Derneği, Türk Psikologlar Derneği, Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği, Şizofreni Dernekleri Federasyonu temsilcileri yer alır. İl ve ilçelerde kurulacak "**Merkez Ruh Sağlığı Kurulu**"nda ruh sağlığı şube müdürü, Türkiye Psikiyatri Derneği şube temsilcisi, Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Derneği temsilcisi, Türk Psikologlar Derneği temsilcisi, Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği temsilcisi, hasta ve hasta yakını derneği temsilcisi bulunur. "**İlçe Ruh Sağlığı Kurulu**" kararları hakkındaki itirazlar ve şikayetler için "**İl Ruh Sağlığı Kurulu**"na, bu kurul hakkındaki itiraz ve şikayetler için de "**Merkez Ruh Sağlığı Kurulu**"na başvurulur.

Madde 12 – Ruh sağlığı bozulanların tedavisi ve rehabilitasyonu ile ilgili hizmetlerin ruh hastaları açısından ücretsiz verilmesi ya da ücretlerin karşılanması için Sağlık Bakanlığı ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlıkları gerekli idari düzenlemeleri yapar, gerektiğinde ilgili kamu kurumları ya da özel kuruluşlarla protokoller düzenler.

Ruh hastasının hastaneye yatırılmasıyla ilgili düzenlemeler:

Madde 13- Ruh hastasının hastanede yatırılarak tedavisi aşağıda tanımlanan şekilde yürütülür:

1. a) Kişi bir ruh sağlığı kliniğine kendiliğinden başvurabilir;
b) Yakınları, resmi görevliler ya da herhangi bir kişi tarafından getirilmiş olabilir;
c) Mahkemeler tarafından gözlem ya da muhafaza ve tedavi amacıyla gönderilmiş olabilir. Mahkemeler tarafından gönderilen hastalarla ilgili işlemler TCK, TMK, CMK ve HUMK'da gösterildiği şekilde uygulanır.
2. Kendi isteğiyle yatarak tedavi edilmeyi isteyen kişiye, görevli *bir* ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanının gerekli görmesi sonucu, yatırılarak tedaviyi kabul ettiğini bildirir bir belge imzalatılarak yatış işlemi yapılır. "İstemli Yatış"ı yapılan kişi ruhsal hastalığa bağlı bir tehlikelilik durumu söz konusu olmadıkça tedavisi

TÜRKİYE PSİKIYATRİ DERNEĞİ RUH SAĞLIĞI YASASI TASLAĞI

- tamamlanmasa da, kendi istemiyle hastaneden çıkabilir.
3. İstemli yatış ile hastaneye yatırılmış olsa da, hastanede kaldığı süre içinde “ruhsal hastalığa bağlı tehlikelilik” durumu ortaya çıkan kişiler kendi isteği üzerine hastaneden çıkarılmaz. İstemsiz yatış sonrasındaki maddeler uygulanır.
 4. Klinik değerlendirme sonucu zorunlu yatışı gereken hastalar istemsiz olarak yatırılır.
 - a) Yatırılma işlemleri sırasında hastaya eşlik eden kişiye hastanın haklarını, yatırılmaya itiraz yollarını bildiren bir metin verilir.
 - b) Eşlik eden kimse olmadığında, zorunlu yatış koşulları varsa, hasta ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanı kararıyla yatırılır, bu durum zorunlu yatış formunda belirtilir.
 - c) “Ruhsal yönden zorunlu yatış” koşulları olduğunda, hastanın yasal temsilcisi ya da yakınlarının onayı aranmaksızın, “istemsiz yatış” ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanı kararıyla yapılır, bu durum zorunlu yatış formunda belirtilir. Bu durumda kişinin, yasal temsilcisinin ya da yakınının Sulh Hukuk Mahkemesi’ne itiraz hakkı saklıdır. Onay verilirse, yatışına rıza gösterildiğine ilişkin bir belge imzalatılır.
 - d) Tutuklu ya da hükümlüler için de aynı hükümler uygulanır.
 - e) Tüm istemsiz yatışlar 24 saat içinde Sulh Hukuk Mahkemesi’ne bildirilir. Bildirim öncesi hasta ikinci kez muayene edilir ve zorunlu yatış gerekçesinin sürüp sürmediği konusunda kanaat belirten bir belge düzenlenir. Bu ikinci değerlendirme, varsa hastanede görevli başka bir ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanı tarafından yapılır.
 - f) “Ruhsal yönden zorunlu yatış” koşulları olan hasta, yasal temsilcisi ya da yakınları tarafından başka bir resmi ya da özel ruh sağlığı kliniği ya da hastanesinde tedavi edilmek üzere götürülebilir. Ancak her durumda “Ruhsal yönden zorunlu yatış” raporu, zorunlu yatış kararı verilen yerde görevli Sulh Hukuk Mahkemesi’ne gönderilir. Bu durumdaki hastanın yatırılma ve tedavisi ile ilgili süreçle Sulh Hukuk Yargıcı ilgilidir.
 5. İstemleri dışında hastaneye yatırılan kişilerin durumu hukuken Sulh Hukuk Mahkemesi’nce denetlenir.
 - a) İstemsiz yatışı yapılan kişilere ilişkin düzenlenen tıbbi raporlar hastane yönetimince 24 saat içinde görevli Sulh Hukuk Mahkemesi’ne bildirilir.
 - b) Mahkemece görevlendirilmiş ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanı, yatışa ilişkin bildirimden sonraki 24 saat içinde hastayı muayene ederek raporunu mahkemeye iletir.
 - c) Sulh Hukuk Yargıcı her iki raporu inceleyerek zorunlu yatışın sürdürülmesine ya da sonlandırılmasına karar verir. Gerekli gördüğünde ek tıbbi açıklama isteyebilir ya da başka psikiyatri uzmanlarını görevlendirebilir.
 6. İstemsiz yatış sonrası ilk 24 saat içinde ruhsal yönden tehlikelilik hali ortadan kalktığı saptanan kişiler, tedaviyi yürüten ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanınca ruhsal yönden tehlikelilik halinin ortadan kalktığına ilişkin bir rapor düzenlenerek hastaneden çıkarılır. Bu rapor, zorunlu yatışın gerektiğini bildirir raporla birlikte mahkemeye gönderilir.
 7. İstemsiz yatışın sonlandırılması ya da sürdürülmesi aşağıdaki kurallara göre

TÜRKİYE PSİKIYATRI DERNEĞİ

RUH SAĞLIĞI YASASI TASLAĞI

gerçekleşir:

- a) “Zorunlu yatış” koşulları ortadan kalktığında, durum ruh sağlığı kliniği uzmanlarınca görevli Sulh Hukuk Mahkemesi’ne bildirilir ve yatarak ya da ayaktan istemli tedaviye ilişkin düzenlemeler geçerli olur.
- b) İstemsiz yatışı yapılan kişi hakkında, yatırılma tarihinden itibaren ilk üç ayda üç haftada bir, üç ila altı ay arasında her ay, daha uzun sürelerde altı ayda bir, iki yılı geçen sürelerde yılda bir ruhsal yönden zorunlu yatışının sürdürülmesi gerektiği, tedaviyi sürdüren ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanı tarafından görevli mahkemeye rapor edilir.
- c) Sulh Hukuk Yargıcı, gerekli gördüğünde her aşamada görevlendireceği ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanının değerlendirme raporunu da göz önünde tutarak, istemsiz yatışın sürdürülmesine ya da sonlandırılmasına karar verir
- d) İstemsiz yatışla ilgili uygulamalara her aşamada itiraz edilebilir. İtirazların usul ya da öz itibarıyla değerlendirilmesi Sulh Hukuk Yargıcı’nın yetkisindedir.
- e) Klinikte görevli psikiyatri uzmanlarınca bu yasada belirtilen koşullarda hastaneden çıkarılmasına karar verilen ya da Sulh Hukuk Yargıcı tarafından zorunlu yatış sonlandırılan hastaların yarı yol evlerine, korunaklara geçirilmesi ruh sağlığı kliniğindeki ilgili kurulca karar verilir, sonuç Sulh Hukuk Yargıcı’na bildirilir. Kişi hakkında resmi veya özel bir kurumda barındırılması yönünde karar verme ve uygulamanın yürütülmesi Sulh Hukuk Yargıcı’nın yetkisindedir.

MAHKEMECE GÖREVLENDİRİLMİŞ RUH SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI UZMANI

Madde 14-

1. “Ruhsal yönden zorunlu yatış”larda Sulh Hukuk Mahkemesi’nce bir ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanı görevlendirilerek duruma ilişkin rapor istenir.
2. Mahkemece görevlendirilmiş ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanı zorunlu yatışın önerildiği hastanede görevli olmamalıdır.
3. Hastanın zorunlu yatışının gerekliliğini değerlendirmek üzere mahkemece görevlendirilecek uzman hekim yalnızca aşağıdaki istisnai durumlarda sinir hastalıkları (nöroloji, asabiye) uzmanı olabilir.
 - a. Hastanın zorunlu yatışı yapılacak hastanenin bulunduğu il ya da ilçede görevlendirilme koşullarına uygun bir ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanının bulunmadığı durumlarda;
 - b. Var olan ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanının ya da uzmanlarının bu konuda görevlendirilmesine hukuken geçerli bir itiraz söz konusu olduğunda ya da görevlendirilmesinin önünde hukuki engeller (bilirkişilik yapmaya engel hali) bulunduğu durumlarda
4. Mahkemece görevlendirilmiş ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanına emeği karşılığı rayiç ücret ödenir.

TÜRKİYE PSİKIYATRI DERNEĞİ

RUH SAĞLIĞI YASASI TASLAĞI

UYGULANACAK TEDAVİLER, SEÇİM YA DA RED HAKKI

Madde 15-

1. Hiç bir ruhsal hastaya evrensel ölçekte geçerli ve bilimsel olarak etkinliği kabul edilmiş olanlar dışında herhangi bir tedavi uygulanamaz. Tedavi kurumu herhangi bir tedavi yöntemindeki çağdaş gelişmelere uygun teknik ve idari düzenlemeleri yapmak zorundadır.
2. Hasta üzerinde yasalara ve Sağlık Bakanlığı'nca yayımlanmış İlaç Araştırmaları ile ilgili yönetmeliğe uygun olmayan araştırma yapılamaz. Araştırma yapılacağı zaman kişi adına "bilgilendirimli olur" vermeye yetkili kişi bulunmadığı durumlarda bilgilendirimli olur vermeye ya da bu oluru verebilecek kişiyi atamaya Sulh Hukuk Yargıcı yetkilidir.
3. İstemli yatış koşullarında, hastalara uygulanacak tedavi hakkında tıbbi etik kurallarına uygun bilgi verilmeden ve kendilerinden ya da yasal temsilcilerinden tedaviye olur verdiklerini gösterir imzalı bir belge alınmadan tedavi uygulanmaz. İstemli yatışı yapılmış hastanın tedaviyi reddetme hakkı vardır.
4. "Ruhsal zorunlu yatış" durumunda, kişinin tehlikelilik halinin geçirilmesi amacıyla uygulanacak tedaviyi reddetme hakkı yoktur. Bu tedaviye ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanı ya da ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanlarından oluşan bir kurul karar vermeye yetkilidir. Tedaviye ilişkin her türlü itiraz için yetkili merci görevli Sulh Hukuk Yargıcı'dır.

RUH HASTASININ GİZLİLİK HAKKI

Madde 16- Yasal gereklilikler dışında, bir kişinin ruhsal hastalığı ya da tedavisine ilişkin üçüncü kişilere ve kamuya açıklama yapılması, adının, sesinin, görüntüsünün hangi nedenle olursa olsun yazılı, sözlü ya da görüntülü kitle iletişim araçlarında ya da internet ortamında yayımlanması kişilik haklarının ihlalidir. Ruhsal hastanın gizlilik hakkı ölümünden sonra da korunmak zorundadır. Bu nedenle

1. Ruhsal muayene ve görüşmelerin korumalı bir ortamda yapılması zorunludur.
2. Kişinin ruhsal tedavi gördüğünün ruh sağlığı kliniği görevlilerince gizli tutulması esastır. Ruh sağlığı kliniği yöneticileri ruh sağlığıyla ilgili meslek erbabının mesleki danışma, bilimsel araştırma ya da tartışma veya eğitimi için gerekenler dışında, hastaların kendileri istekli olsalar ve bunu yazılı ya da sözlü olarak belirtseler bile, kamuya yayımlanmak üzere fotoğraf, video ya da sinema filmlerinin çekilmesine, seslerinin kaydedilmesine izin veremez.
3. Bilimsel tartışma ve eğitim amacıyla yapılan kayıtlarda ise kişinin veya yasal temsilcisinin yazılı olurunun alınması ve kimlik bilgilerinin gizlenmiş olması zorunludur. Bu tür kayıtların yayına verilmesi durumunda, bu kayıtları yayına verdiği saptananların kişisel sorumluluğu, hastane yönetimiyle aynıdır.
4. Hastanın tedavisi ya da adli işlemlerinin gerektirdiği özel durumlar dışında, görevli olmayan kişilerin, hastanedeki hasta dosyalarındaki kayıtları görmesine izin verilemez, olanak sağlanamaz.

TÜRKİYE PSİKIYATRI DERNEĞİ RUH SAĞLIĞI YASASI TASLAĞI

BÖLÜM IV

Yasa kurallarına uymakla yükümlü olanlar

Madde 17- Resmi ve özel ruhsal tedavi kurumlarının yöneticileri, bu kurumlarda çalışan hekim, hemşire, sağlık memuru, laborant gibi bütün hastane görevlileri, Mahkemece Görevlendirilecek Ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanları ile yazılı, sözlü, görüntülü basın organlarında ve internet ortamındaki yönetici ve çalışan kişiler bu yasa hükümlerine uymakla yükümlüdür.

Uyulmaması durumunda uygulanacak yaptırımlar Adalet Bakanlığı Yasa Hazırlama Komisyonu'nca tanımlanacaktır.

BÖLÜM V

Madde 18- Bu yasa ile Basın Kanunu'nun maddeleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir: ..

BÖLÜM VI YÜRÜRLÜK

Madde 19- Bu yasayı Adalet ve Sağlık Bakanlıkları yürütür.

Madde 20- Bu yasa Resmi Gazete'de yayımlandığı tarihte yürürlüğe girer.

Aşağıda belirtilen konular Adalet Bakanlığı görevlilerince yazılmasının uygun olacağı düşünülmüş olarak öneri metnine yazılmamıştır:

- 1. Sulh Hukuk Yargıcı'nın atanması, görev ve yetkilerine ilişkin maddeler.**
- 2. Bu taslağın 5. maddesinde belirtilen, ruhsal hastaların gizlilik hakkını korumaya yönelik uygulamaların resmi ya da özel tedavi kurumlarında çalışan sağlık görevlilerine veya yazılı, sesli, görüntülü ve internet ortamı mensuplarına nasıl uygulanacağı ve ruhsal hastaların gizlilik haklarının zedelendiği durumlarda uygulanacak yaptırım tanımlarının ne olacağı konusu.**
- 3. Bu yasanın uygulanması için Türk Ceza Kanunu ve Basın Kanunu vb. kanunlarda yapılacak değişiklikler ve bu değişikliklerin nasıl uygulanacağı konusu.**